

Analiza UniaEuropejska.org

Nr 1 [10] / 2012

Szwajcaria w stosunkach z Unią Europejską

Karolina Sikorska

1. Wprowadzenie

Analiza dotycząca Szwajcarii jest wynikiem głębokiego zainteresowania swoistym fenomenem Szwajcarii jako kraju stawianego niejednokrotnie za wzór jeśli chodzi o koegzystencję różnych narodowości oraz kultur, a także wyróżniającego się przy tym swoją zasobnością i bogactwem na tle innych państw¹. Ileż to bowiem razy słyszymy deklaracje znanych i cenionych jednostek, ale też i zwykłych obywateli, że jeśli mieliby wybierać sobie kraj narodzin, to niewątpliwie byłaby to Szwajcaria. Państwo „mlekiem i miodem” płynące, gdzie wielokulturowość i wielojęzyczność niekoniecznie oznaczać musi wielość konfliktów.

Celem niniejszej pracy jest zgłębienie wiedzy dotyczącej owego fenomenu i próba odpowiedzi na pytania co do przyczyn takiego stanu rzeczy. Po wtóre, jest to też chęć rzetelnej analizy oraz przyjrzenia się mitom funkcjonującym w naszych zbiorowych wyobrażeniach na temat Szwajcarii i jej działań na arenie międzynarodowej. Nie zawsze bowiem etykieta przypisana danemu stanowi rzeczy musi być prawdziwa (o czym możemy się niejednokrotnie przekonać analizując chociażby stereotypy funkcjonujące w zbiorowej wyobraźni, co do konkretnych narodów).

Myślę, że taka właśnie analiza, uwzględniająca stosunki Szwajcarii z UE - jako swoiste balansowanie pomiędzy chęcią utrzymania całkowitej niezależności, a rzeczywistym zaangażowaniem w kreowaniu stosunków bilateralnych, może dostarczyć ważnych informacji graczom sceny międzynarodowej². Dane te mogą stać się odpowiedzią na rozterki wielu państw, które zastanawiają się dzisiaj nad wstąpieniem w struktury unijne, mając na uwadze zastrzeżenia swoich obywateli, po przeciwnej stronie zaś możliwość pełniejszego rozwoju.

Na początku mojej pracy postaram się pokrótce zarysować obraz Szwajcarii w ogóle – jako całości. Będzie to więc rys historyczny, polityczny oraz kulturowy, co niewątpliwie pozwoli nam zrozumieć działania samych Szwajcarów i ich stosunek do UE.

W punkcie drugim skupię się na tym, jak Szwajcarzy odbierają UE, jakie żywią wobec niej obawy, ale też jak sama Europa odbiera mieszkańców Szwajcarii.

Ostatni kwestia poświęcona jest na omówienie konkretnych już etapów i kamieni milowych Konfederacji Szwajcarskiej w procesie integracji europejskiej.

¹ A.Baur, *Szwajcarski fenomen*, Warszawa 1992, s. 43.

² Ibidem, s. 50.

Jeśli chodzi o literaturę poświęconą analizie tematu, którym się zajmuję, to trzeba przyznać, iż jest ona średnio dostępna. Nie jest to oczywiście temat niszowy, co wiązałoby się ze stwierdzeniem, iż znalezienie literatury graniczyłoby z cudem, aczkolwiek liczba pozycji nie jawi się nam w, nazwałabym to, zatrważających ilościach. Tematy stosunków Szwajcarii z UE poruszane są głównie jako nie odrębne dzieła, a poszczególne podtematy w książkach poświęconych głównie Unii Europejskiej i jej współpracy w konkretnych dziedzinach z danymi krajami. Niemniej udało mi się znaleźć kilka pozycji w całości poświęconych tematowi owej pracy zaliczeniowej. I tak posiłkowałam się tutaj głównie książką dr Dariusza Popławskiego „Szwajcarska polityka bezpieczeństwa”.

Główną i jedyną w zasadzie metodą badawczą wykorzystywaną przeze mnie była analiza treści. Jest to technika badawcza, która w sposób zobiektywizowany i systematyczny ustala i opisuje cechy językowe i merytoryczne tekstów³. Etapy analizy treści skupiają się na trzech fazach: analiza wstępna, wykorzystanie materiału poddawanego badaniu i opracowanie wyników zawierające także wnioskowanie i interpretację⁴.

Zakładam, że Szwajcaria pomimo braku uczestnictwa w strukturach Unii Europejskiej *de iure, de facto* do UE należy. Świadczyć o tym ma mnogość umów bilateralnych zawieranych pomiędzy Szwajcarią a UE, wspaniale rozwinięte kontakty gospodarcze między nimi oraz takie same rozwiązania prawne w różnych dziedzinach zarówno w Szwajcarii jak i UE⁵. Nie bez znaczenia też pozostaje fakt spełniania warunków wymaganych przez ponadnarodowy twór, jakim jest UE, które w całości lub nawet w większym stopniu niż w krajach członkowskich wypełniane są przez Konfederację Szwajcarii.

W celu dowiedzenia słuszności mojej hipotezy, konieczna jest odpowiedź na kilka pytań. Na początek pytanie dotyczące Szwajcarii w ogóle: jaki to kraj i co jest przyczyną takich, a nie innych postaw Szwajcarów, jaka przez wieki wytworzyła się tam kultura? Jaka jest mentalność ludzi? Do czego dąży Szwajcaria jako państwo?

Po drugie: jaki kroki w obrębie integracji już zostały zrobione? W jakim zakresie i dlaczego akurat w takim? Czego owe poszczególne etapy dotyczyły i jakie kwestie z procesu integracji zostały wyłączone? Wreszcie, jakie są obecne dążenia Szwajcarów? Co popycha ich ku integracji, a co tą integrację hamuje i wzbudza lęk?

³ E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, Warszawa 2003, s. 267.

⁴ Ibidem, s. 270 - 274.

⁵ D. Popławski, *Szwajcarska polityka bezpieczeństwa*, Warszawa 2007, s. 211.

2. Szwajcarski fenomen

2.1. Położenie geograficzne

Szwajcaria leży w sercu zachodniej Europy. Graniczy od północy z Republiką Federalną Niemiec, od wschodu z Austrią i Księstwem Liechtenstein, od południa z Włochami i od zachodu z Francją. Małe państwo Szwajcaria jest w większości krajem górzystym, który obejmuje część centralnych Alp i północnego przedgórze Alp. Urozmaicony łańcuchami gór i wzgórz, rzekami i jeziorami tworzy na najmniejszej przestrzeni - 220 km od północy do południa i 350 km od zachodu na wschód - interesującą różnorodność krajobrazową⁶.

Na południu, nad Lago Maggiore, na wysokości 192 m npm rosną palmy, podczas gdy nie więcej niż 100 km dalej na 48 szczytach o wysokości ponad 4000 m npm przez cały rok leży śnieg. Swoją powierzchnią 41 285 m² Szwajcaria zajmuje zaledwie 1,5 promila całkowitej powierzchni Ziemi.

2.2. Ludność i kultura

Szwajcaria posiada różne regiony językowe oraz kręgi kulturowe. Do tej różnorodności językowej i kulturowej Szwajcarii, wpływającej z uwarunkowań historycznych, doprowadziło centralne położenie Szwajcarii między trzema najważniejszymi kręgami kultur europejskich (niemieckim obszarem językowym, Francją i Włochami)⁷.

Szwajcaria ma cztery oficjalne języki narodowe: niemiecki, francuski, włoski i retoromański⁸. W każdym regionie językowym nadawane są własne programy radiowe oraz wydawane liczne gazety. Dwie trzecie ludności zamieszkującej Szwajcarię mówi w języku szwajcarsko-niemieckim, podczas gdy w kantonie Gryzonia retoromańskiego używają jedynie nieliczni mieszkańcy. Większość Szwajcarek i Szwajcarów zna więcej niż jeden język - bądź to drugi język narodowy, bądź to coraz częściej, w ostatnich latach, angielski.

Kultura różnych części kraju kształtowana jest w znacznym stopniu przez graniczące kraje, używające danego języka narodowego; oprócz języka istotne znaczenie ma zróżnicowanie geograficzne kraju. Życie w oddalonej dolinie w górach biegnie inaczej niż w wielkim mieście, jakim jest Zurych, nawet jeśli istnieje dostęp do tych samych informacji⁹.

⁶ <http://www.szwajcaria.net>, luty 2012

⁷ <http://www.tolerancja.pl/?wielokulturowa-szwajcaria319>, luty 2012

⁸ <http://www.swissworld.org/en/culture>, luty 2012

⁹ Ibidem.

Kultura i tradycje są w każdym rejonie językowym bardzo zróżnicowane. Szwajcarska twórczość kulturalna charakteryzuje się wewnętrzną różnorodnością, regionalnymi i lokalnymi wpływami oraz otwartością na sąsiadujące kraje. Renomowane festiwale muzyczne i filmowe, wystawy sztuki, bogata oferta muzeów i liczne święta ludowe przyciągają również wielu zagranicznych turystów. Nie tylko malarstwo i literatura, ale również architektura i design mają w Szwajcarii swoją tradycję.

Wielu szwajcarskich architektów wykonuje znaczące zlecenia za granicą. Liczne święta, zwyczaje i tradycje mają swoje korzenie w religii.

2.3. Ustrój polityczny

Konfederacja Szwajcarska (Confoederatio Helvetica - CH), jest państwem federacyjnym posiadającym trzy płaszczyzny polityczne: związek, 26 kantonów (20 kantonów i sześć półkantonów) oraz około 2900 gmin.

Kantony, tak jak gminy, posiadają dużą autonomię. Każdy kanton ma własną konstytucję, własne ustawy, własny parlament i własne sądownictwo. Wiele politycznych decyzji podlega zwierzchności kantonów i gmin. Ta zdecentralizowana organizacja zadań państwa i dążenie do wykonywania ich na możliwie najniższym szczeblu (zasada subsydiarności) leżą u podstaw państwa związkowego. W ten sposób państwo może blisko współpracować z obywatelami¹⁰.

Szwajcaria jest republiką federacyjną, stosującą demokrację bezpośrednią, w której najwyższą władzę w państwie sprawuje naród. Powszechne prawo wyborcze aktywne i pasywne dla mężczyzn zostało wprowadzone na szczeblu ogólnoszwajcarskim w roku 1848, dla kobiet - w roku 1971.

Demokracja bezpośrednia Szwajcarii posiada różne instrumenty: wszyscy uprawnieni do głosowania mogą za pomocą inicjatywy narodowej postulować zmianę Konstytucji. W tym celu muszą oni w ciągu 18 miesięcy zebrać 100 000 podpisów. Jeżeli zebrana zostanie wystarczająca ilość ważnych podpisów, to inicjatywa zostanie poddana społeczeństwu pod głosowanie¹¹.

¹⁰ K.A. Wojtaszczyk, (red.), *Integracja europejska. Wstęp*, Warszawa 2006, s. 139 - 167.

¹¹ *Ibidem*, s. 180.

Władzą ustawodawczą jest parlament - Zgromadzenie Federalne. Zgromadzenie Federalne składa się z dwóch równorzędnych, oddzielnie obradujących izb: Rady Narodowej i Rady Kantonów. Członkowie Parlamentu wypełniają swoją funkcję pozaetatowo.

Rada Narodowa jest izbą ludową i składa się z 200 deputowanych. Każdy kanton, w zależności od liczby ludności, posiada jedno lub kilka miejsc w Radzie Narodowej¹².

Rada Kantonów jest izbą Kantonów lub Stanów. Każdy kanton jest w niej reprezentowany przez dwóch deputowanych – półkantony przez jednego. Łącznie Rada Kantonów liczy 46 członków.

Rząd składa się z siedmiu członków Rady Federalnej, którzy wybierani są przez Parlament (zjednoczone Zgromadzenie Federalne) na czteroletni okres kadencji. Rada Federalna jako organ kolegialny pełni funkcję głowy państwa. Dodatkowo jeden z członków Rady Federalnej przejmuje zadania Prezydenta Federalnego na okres jednego roku. Od 1959 roku Rada Federalna składa się z członków czterech największych partii¹³.

3. Stanowisko Szwajcarów wobec integracji europejskiej oraz Szwajcarzy okiem Europejczyków

3.1. Szwajcarzy a UE

Od ponad stulecia tworzy Szwajcaria model różnorodności. Zdolność tego kraju do wspólnego egzystowania różnych kultur, języków i wyznań - i to w czasie nacjonalizmu, w którym właśnie te kryteria są decydujące dla tożsamości - wywoływała prawdziwy podziw¹⁴. Ta spójność opierała się po części na zagrożeniu z zewnątrz, częściowo na fakcie, że nie pokrywają się granice kulturowe z religijnymi, poza tym nie występują tam zbieżności w granicach ekonomicznych między biednymi i bogatymi.

Koncepcja wspólnej egzystencji różnych grup społecznych, narodowych i wyznaniowych w Szwajcarii została zrealizowana dzięki powstaniu instytucji federalnych i bezpośredniej demokracji, jak i woli kompromisu w sytuacji tak dużych różnic poglądów.

¹² <http://misje.scj.pl/europa/szw-info.html>, luty 2012.

¹³ A. Baur, op. cit., s.88 - 92.

¹⁴ D. Popławski, op. cit., s. 101.

Naród szwajcarski mimo tak ogromnego wewnętrznego zróżnicowania jest zjednoczony¹⁵. Jednak zachowanie tej „różnorodności” nie wynika samo z siebie, lecz jest osiągnięciem polityki państwa, wypracowanej przez dziesięciolecia wskutek wielu mniej i bardziej znaczących kompromisów. Współżycie narodowości na obecnym poziomie rozwoju cywilizacji nie jest automatyczne, należy je kreować i o nie dbać w sposób ciągły. Każde zaniechanie w tym zakresie może się skończyć tak jak ostatnimi laty miało to miejsce w przypadku Belgii.

W związku z referendum w 1992 roku wyłonił się nowy podział społeczeństwa według kryterium postrzegania problematyki europejskiej. Szwajcaria podzieliła się na trzy obozy¹⁶:

- I) Obóz będący „za” przystąpieniem do UE; uważa on ten krok za konieczny z punktu widzenia gospodarki, obawia się dobrowolnie wybranej izolacji i widzi w uczestnictwie w procesie europejskiej integracji szanse dla młodej generacji szwajcarskiej. Obóz ten powołuje się na doświadczenia związane z przystąpieniem do UE Austrii, Finlandii i Szwecji, krajów „spokrewnionych” ze Szwajcarią poprzez ich neutralność.
- II) Drugi obóz jest przeciwny zmianom statusu państwa, obawiając się, że polityczny udział czy wręcz przystąpienie do UE w dużym stopniu ograniczy suwerenność kraju i zagrozi jej narodowej tożsamości, głównie dlatego, że oddanie niektórych pełnomocnictw decyzyjnych do Brukseli poważnie osłabiłoby demokrację bezpośrednią
- III) Trzeci i największy obóz stanowią ci, którzy racjonalnie popierają wejście Szwajcarii do Europy, ale emocjonalnie nie mają do tego przekonania.

3.2. Oczami innych

Ankieta w ramach projektu badawczego „Wizerunek Szwajcarii za granicą” przeprowadzona wiosną 1997 roku we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej dowiodła, że opinia o Szwajcarii za granicą nie jest rzeczywiście tak pozytywna, jak sądzi wielu

¹⁵ <http://www.szwajcaria.biz.pl/ciekawostki.php>, luty 2012.

¹⁶ J. Altwegg, *Ta poczciwa Szwajcaria. Esej o stanie narodu*, Wrocław 2005, s. 67.

Szwajcarów¹⁷. Jednocześnie Europejczycy nie są nastawieni całkowicie negatywnie do Szwajcarii. Podczas gdy szwajcarska kultura i polityka są oceniane pozytywnie, wielu Europejczyków życzyłoby sobie Szwajcarii z silniejszym międzynarodowym zaangażowaniem i szczegółowym rozliczeniem się z przeszłością. Wyczerpujących wyjaśnień oczekuje się również na temat centralnej i kontrowersyjnie ocenianej roli banków w tym kraju.

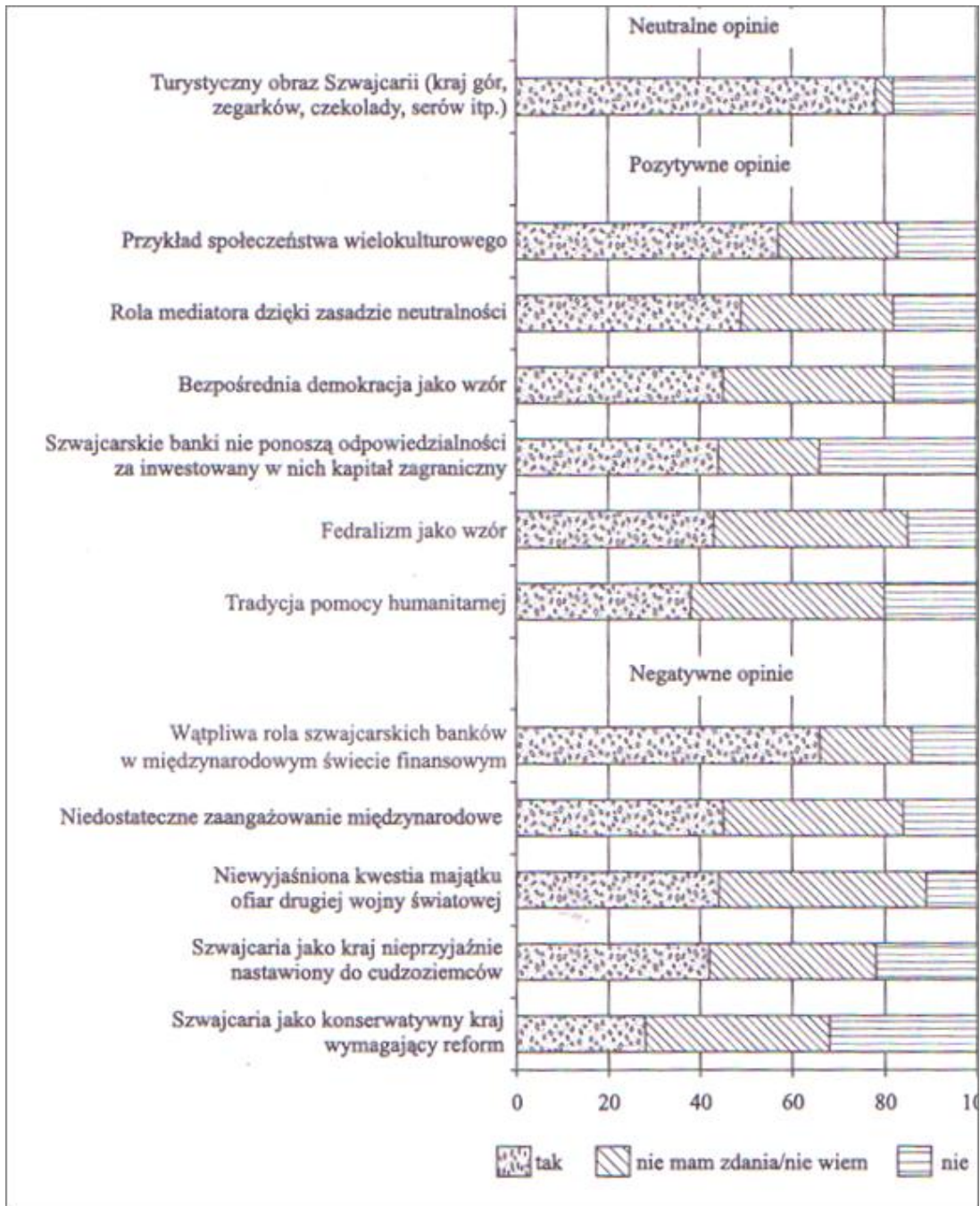
Wyniki ankiety dały kompleksowy i obiektywny obraz, z którego nie da się wyciągnąć jednoznacznych wniosków. Ogólnie można zauważyć wysoki udział osób, które nie odpowiadają ani twierdząco, ani negująco na poszczególne pytania. Wysoki udział osób niezdecydowanych nie wskazuje jedynie na brak informacji: zalety, wady i problemy małego szwajcarskiego państwa napotykają bowiem w Europie na względnie małe zainteresowanie. Nieudzielenie odpowiedzi wskazuje także na to, że wielu Europejczyków wstrzymuje się od oceny ogólnikowej przy braku informacji. Informacji takiej nie otrzymują bowiem z żadnych wiarygodnych źródeł.

Po stronie szwajcarskich zalet wymienia się przede wszystkim zgodne współzycie różnych grup w wielokulturowym społeczeństwie (prawie 60%) oraz międzynarodowe zasługi neutralnej Szwajcarii (blisko 50%). Ponad 40% pytanych uważa system polityczny Szwajcarii z jego głównymi cechami, za wzór bezpośredniej demokracji¹⁸.

¹⁷ Ibidem, s. 99.

¹⁸ Ibidem, s. 102.

Tabela 1. Ocena Szwajcarii przez Europejczyków w 1997 roku.

Źródło: za J. Altwegg, *Ta poczciwa Szwajcaria. Esej o stanie narodu*, Wrocław 2005.

4. Integracja z UE

Gruntowną zmianę orientacji szwajcarskiej polityki integracyjnej wywołał nowy kierunek polityki handlowej UE w stosunkach z krajami EFTA¹⁹. Dotychczas Szwajcaria - podobnie jak inne kraje EFTA - wspólne sprawy z UE regulowały na podstawie umów bilateralnych. Umowa ubezpieczeniowa była dla Szwajcarii ostatnią z wielu podpisanych dotąd umów bilateralnych. Liczne negocjacje, prowadzone

¹⁹ M. Sobczyński, op. cit., s. 241.

w latach 80. przez przedstawicieli obydwu organizacji (UE i EFTA), doprowadziły do przyjęcia wspólnej deklaracji o utworzeniu w Europie Zachodniej jednolitego obszaru gospodarczego. Istotne rozbieżności interesów obu stron były przedmiotem dyskusji w następnych latach i po uzgodnieniu wspólnych rozwiązań wielu spornych kwestii.

W maju 1992 roku w Porto kraje członkowskie EFTA (Norwegia, Szwecja, Szwajcaria, Liechtenstein, Islandia, Finlandia i Austria) oraz przedstawiciele UE podpisali traktat ustanawiający Europejski Obszar Ekonomiczny, który wszedł w życie 1 stycznia 1994 roku. Celem tego przedsięwzięcia było ujęcie pod wspólny dach państw członkowskich Unii i EFTA ściśle ze sobą kooperujących gospodarczo, stwarzając im warunki podobne do rynku wewnętrznego. EOE jako jednolity rynek europejski liczący 380 mln konsumentów, połączyłyby obie zachodnioeuropejskie strefy gospodarcze płaszczyzną prawną UE i zapewniałyby swobodę przemieszczania dóbr, usług, kapitału i siły roboczej. W tej sytuacji naród szwajcarski znalazł się nagle w trudnym położeniu i stanął przed największym wyzwaniem od czasów drugiej wojny światowej²⁰.

W powszechnym referendum o ratyfikacji układu w dniu 6 grudnia 1992 roku obywatele Szwajcarii nie zaakceptowali uczestnictwa tego kraju w EOE (jednocześnie występując przeciwko wstąpieniu do UE). Głosowanie to miało najwyższą frekwencję od 45 lat i przebiegało bardzo burzliwie. Przy znacznej przewadze kantonów i znikomej różnicy głosów (23 000 czyli 0,6%) suweren - naród odsunął przystąpienie Szwajcarii do EOE²¹.

Liczby pokazują ostre, wręcz zbyt ostre kontury; przewaga głosów „za” w Szwajcarii francuskojęzycznej (zachodniej) była odpowiedzią na sprzeciw w Szwajcarii niemieckojęzycznej (wschodniej) i we włoskojęzycznym kantonie Ticino (południowej Szwajcarii).

Tabela 2. Wyniki referendum o przystąpienie Szwajcarii do EOG

²⁰A. Baur, op. cit., s. 170.

²¹J. Altwegg, op. cit., s. 102.

Kanton		Udział ludności w referendum	Udział głosów <i>tak</i> (za EOE)	Głosy kantonów	
		%	%	<i>tak</i> (za EOE)	<i>nie</i> (przeciw EOE)
Zurych	ZH	80,5	48,5		1
Berno	BE	78,7	47,6		1
Lucerna	LU	80,9	39,3		1
Uri	UR	78,4	25,5		1
Schwyz	SZ	83,2	26,7		1
Obwalden	OW	81,8	28,2		½
Nidwalden	NW	84,1	33,9		½
Glarus	GL	79,7	32,0		1
Zug	ZG	87,2	43,9		1
Fryburg	FR	76,4	64,9	1	
Solura	SO	83,7	42,6		1
Bazylea – miasto	BS	72,4	55,5	½	
Bazylea – region	BL	80,1	53,2	½	
Szafuza	SH	85,5	38,6		1
Appenzell A. Rh.	AR	82,5	36,8		½
Appenzell I. Rh.	AI	84,7	29,1		½
St. Gallen	SG	81,2	38,5		1
Gryzonia	GR	75,7	32,5		1
Aargau	AG	76,2	40,0		1
Thurgau	TG	80,0	36,4		1
Ticino	TI	76,2	38,5		1
Waadt	VD	72,7	78,4	1	
Wallis	VS	87,2	55,9	1	
Neuenburg	NE	74,8	80,0	1	
Genewa	GE	73,5	78,2	1	
Jura	JU	75,6	77,2	1	
Szwajcaria	CH	78,7	49,7	6 ² / ₂	14 ⁴ / ₂

Źródło: Bundesratsbeschluss über das Ergebnis der Volksabstimmung vom 6. Dezember 1992, Schweizerisches Bundesblatt 1993/I, 28. Januar 1993, s. 168.

Źródło: za: J. Altwegg, *Ta poczciwa Szwajcaria. Esej o stanie narodu*, Wrocław 2005.

„Nie” większości kantonów w regionie niemieckojęzycznym i Ticinie nie było zjawiskiem powszechnym. Należy je rozumieć przeszłościowo jako „nie” pełne obaw bazujące na przyczynach silnie emocjonalnych. Brak poparcia dla Europejskiego Obszaru Ekonomicznego jest wyrazem troski o bezrobocie w kraju, wzmożony przyływ cudzoziemców, utratę identyfikacji i samodecydowania Szwajcarów²². Chęć pójścia Szwajcarii własną drogą pełnej

²² Ibidem, s. 118.

autonomii w zjednoczonej Europie jednoznacznie potwierdziło referendum z 21 maja 2000 roku w kwestii polityki europejskiej.

Jednak z gospodarczego punktu widzenia Szwajcaria nie jest przecież krajem nie liczącym się w Europie i na świecie. Z ponad 49 państw europejskich jest ona siódmą pod względem wielkości potęgą przemysłową²³. Ponadto Szwajcaria jest gospodarczo silnie zintegrowana z Europą: średnio dwie trzecie szwajcarskiego handlu zagranicznego przypada na kraje UE (w 1995 roku 63% szwajcarskiego eksportu i 81% importu dotyczyło UE, a w 1998 rok odpowiednio 55% i 70%).

Od 12 grudnia 1994 roku toczą się bilateralne rokowania Szwajcarii z UE o podpisanie siedmiu umów sektoralnych regulujących:

- a) komunikację lądową,
- b) komunikację powietrzną,
- c) swobodny przepływ siły roboczej,
- d) dostęp do rynku produktów rolniczych,
- e) techniczne utrudnienia w handlu (cło, kontyngenty, protekcje itp.)
- f) dostęp do zamówień publicznych (zaopatrywanie sfery publicznej),
- g) postęp naukowy.

Zawarcie porozumień w kolejnych dziedzinach zostało zaproponowane przez stronę szwajcarską. Należy przy tym podkreślić m.in. udział Szwajcarii w harmonicznym ogólnoeuropejskim systemie reguł pochodzenia (do którego włączone są też kraje spoza UE) oraz w kontynuowaniu współpracy międzynarodowej w dziedzinie nauki i kształcenia zawodowego.

Parlament Europejski zatwierdził 3 maja 2000 roku umowy bilateralne między UE i Szwajcarią, a naród szwajcarski przyjął je w referendum 21 maja 2000 roku większością dwóch trzecich głosów. Dalszy przebieg wdrażania tych umów jest trudny do przewidzenia.

Chociaż Szwajcaria nie dąży jednoznacznie do przystąpienia do Unii Europejskiej, nie zmienia to faktu, że położona jest geograficznie w sercu Europy, której historię i kulturalny dorobek dzieli. Także bez podpisanego traktatu z UE jest bezsporne, że zapatrywania władz szwajcarskich i jej europejskich sąsiadów są dzisiaj o wiele mniej rozbieżne niż przed 20

²³ <http://www.swissinfo.ch/eng/business/smi.html?cid=4352>, luty 2012.

laty. Podobny fenomen wzajemnej harmonizacji, który zauważa się wśród UE, uwidacznia się także między Szwajcarią a Europą: kontynent „helwetyzuje się”²⁴ drogą dążenia do restrykcyjnej polityki pieniężnej i walutowej, a Szwajcaria staje się coraz bardziej europejska - nie będąc już, odizolowaną od kontynentu, oazą stabilności.

Niektóre aspekty Traktatu z Maastricht wyraźnie ilustrują rosnącą zbieżność poglądów Szwajcarii i UE w zakresie polityki walutowej.

Po pierwsze, statuty przyszłego Europejskiego Banku Centralnego wskazują jednoznacznie, że przyszły bank emisyjny zobowiązany będzie do utrzymania stabilnego poziomu cen. Cel ten całkowicie odpowiada tradycyjnemu stanowisku Szwajcarskiego Banku Narodowego (SNB).

Następny wymóg nakładany przez traktat jest od dawna częścią helwecką rzeczywistości polityczno-gospodarczej: jest to polityczna niezależność szwajcarskiego banku emisyjnego. Szwajcaria nie miałaby żadnych trudności z przyjęciem tego warunku; SNB już tradycyjnie cieszy się całkowitą niezależnością od władz federalnych w zakresie ustalania oraz prowadzenia polityki pieniężnej i walutowej.

Po trzecie, Szwajcaria jest jednym z tych nielicznych krajów, które miałyby najmniej trudności ze spełnieniem kryteriów konwergencji, zawartych w traktatach jako warunek wejścia do unii walutowej²⁵.

Tak więc dla Szwajcarii nie ma przeszkód na drodze do identyfikacji z celami polityki walutowej zgodnie z postanowieniami Traktatu z Maastricht. Nie istnieją również problemy z wypełnieniem warunków przystąpienia tego kraju do EUW ponieważ już od wielu lat kontynuuje politykę opisaną w traktacie. Pod tym względem Szwajcaria wyraźnie wyprzedza inne państwa członkowskie UE. Rynki spostrzegły to już i traktują franka szwajcarskiego jako solidną walutę, co tworzy podstawę do utrzymywania najniższej stopy procentowej w Europie.

Również do harmonizacji systemów płatniczych z euro Szwajcaria jest bardzo dobrze przygotowana, prezentując wysoki poziom techniczny²⁶. Państwa unijne postanowiły zintegrować swoje narodowe systemy płatnicze za pomocą jednego ponadnarodowego

²⁴ D. Popławski, op.cit., s.189.

²⁵ Ibidem, s. 210.

systemu o nazwie TARGET²⁷. Dzięki temu można usprawnić obrót płatniczy w ramach EUW i zapewnić prowadzenie skutecznej polityki pieniężnej Europejskiego Systemu Banków Centralnych.

5. Zakończenie

Podsumowując, należy stwierdzić, iż Szwajcaria mimo formalnego braku uczestnictwa w strukturach Unii Europejskiej, *de facto* do UE należy. Potwierdzają to liczne fakty, jasno obrazujące korzyści jakie czerpie Szwajcaria z umów bilateralnych z UE, tak naprawdę nie będąc w strukturach Unii Europejskiej. Dopóki istnieją wspólne interesy w określonych obszarach, dopóty droga bilateralna stwarza wciąż określone możliwości. Trzeba przyznać, iż jest to dość sprytny sposób na unikanie płacenia (niemałych przecież) składek do budżetu unijnego oraz oddania części kompetencji na rzecz ponadnarodowego rządu. Wydaje się, iż te właśnie czynniki stanowią największą siłę zaporową przystąpienia Szwajcarii do UE. Nie wykluczałabym jednakże wstąpienia tego kraju do UE ze względu na możliwość uzyskania jeszcze większych korzyści łączących się z integracją. W każdym razie rząd Konfederacji Szwajcarii jest gotowy na taka deklarację, to naród nie podziela tego punktu widzenia. Myślę także, że nie bez znaczenia jest fakt wieczystej neutralności Szwajcarii jako państwa i lęk przed ewentualnymi ustępstwami w tej kwestii na rzecz UE (neutralność aczkolwiek odnosi się tylko i wyłącznie do kwestii wojskowych i nieuczestnictwa w jakiegokolwiek konfliktach zbrojnych, nie odnosi się ona do organizacji np. gospodarczych). Szwajcaria to wręcz symbol polityki neutralności, stanowiącej środek zapewniania bezpieczeństwa jej obywatelom i utrzymania terytorialnej integralności. Polityka ta jednak ewoluuje i wiele stereotypowych poglądów na ten temat nie ma już żadnego uzasadnienia w rzeczywistości. Stwierdzenie o poszukiwaniach przez Szwajcarię coraz większego zbliżenia z UE, również obrazuje nam coraz większą ewentualność starania się tego kraju w kwestii integracji. Na razie jest to jednak jeszcze kwestia jedzenia ciastka i ciągłego posiadania tego smakołyka, czyli zachowania pełnej niezależności przy czerpaniu jak największych korzyści ze współpracy z UE.

²⁷ A. Baur, op. cit., s. 187.

Bibliografia

Dokumenty

1. *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej* z 18 kwietnia 1996 roku.
2. Ankieta w ramach projektu badawczego „Wizerunek Szwajcarii za granicą” z 1997 roku.
3. *Traktat o Unii Europejskiej*, OJ C 191 z 29 lipca 1992 r.
4. *Traktat ustanawiający Europejski Obszar Ekonomiczny* z 1 stycznia 1994 roku.

Monografie i opracowania

1. Altwegg J., *Ta poczciwa Szwajcaria. Esej o stanie narodu*, Wrocław 2005.
2. Babbie E., *Podstawy badań społecznych*, Warszawa 2003.
3. Baur A., *Szwajcarski fenomen*, Warszawa 1992.
4. Popławski D., *Szwajcarska polityka bezpieczeństwa*, Warszawa 2007.
5. Sobczyński M., *Państwa i terytoria zależne. Ujęcie geograficzno-polityczne*, Toruń 2006.
6. Wojtaszczyk K. A. (red.), *Integracja Europejska. Wstęp*, Warszawa 2006.

Wykaz stron internetowych

1. www.swissworld.org.
2. www.swissinfo.ch.
3. <http://www.szwajcaria.net/>.
4. <http://www.tolerancja.pl/>.
5. <http://www.szwajcaria.biz.pl>.
6. <http://misje.scj.pl>.